

Pedagogiska överväganden i utformandet av lekmiljöer

-en kvalitativ studie med sju förskollärare

Av: Erika Allgren & Johanna Runa

Självständigt arbete – Pedagogik GR (C), 15 hp

Huvudområde: Pedagogik

Högskolepoäng: 15 hp

Termin/år: Ht- 18

Handledare: Catarina Arvidsson

Examinator: Anneli Hansson

Kurskod: PE099G

Utbildningsprogram: Förskollärare, 210 hp

Förord

Detta examensarbete skrevs under hösten 2018 av Erika Allgren och Johanna Runa. Det har varit ett givande arbete från början till slut, där vi har utvecklats och tagit lärdom från både handledare, förskollärare samt varandra. Samarbetet har fungerat enormt bra, vi har suttit tillsammans på Campus i stort sett varje dag. Det mesta av arbetet har vi gjort gemensamt men vissa delar valde vi att göra var och en för sig, till exempel läsa artiklar, litteratur samt intervjua förskollärare. Detta var ett medvetet val eftersom det var tidskrävande och vi hade en begränsad tid till att färdigställa arbetet. Att vi skrivit arbetet tillsammans har möjliggjort att vi har kunnat skapa djupa diskussioner där vi har ifrågasatt varandras tankar och åsikter, vilket har utmanat oss att komma längre i vår tankeprocess. Genom att vi tydliggjort våra argument för varandra har förståelsen för materialet ökat, vilket har bidragit till djupare kunskap om vilka motiv som ligger till grund för pedagogers val av material och utformning av lek- miljöer.

Slutligen vill vi tillägna ett stort tack till samtliga förskollärare som deltagit i vår studie samt förskole- cheferna som gett sin tillåtelse till att deras förskolor fick delta. Sist men inte minst vill vi även tacka vår handledare Catarina Arvidsson som hjälpt oss att utvecklas och komma längre i vår tankeprocess, genom kommentarer och givande samtal.

Abstrakt

Syftet med studien var att studera, beskriva samt problematisera de motiv som ligger till grund för pedagogers val av material och utformning av lekmiljöer. Detta har vi undersökt genom en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer. Totalt intervjuade vi sju stycken verksamma förskollärare. I analysen av empirin har tre motiv framkommit: *Skapa frihet*, *Skapa ordning* samt *Möjliggöra delaktighet*. Motiven har vi använt som teman i resultatet. Resultatet visade en varierad syn bland pedagogerna på huruvida miljöerna bör byggas upp för att vara tydliga i vad som förväntas av barnen eller öppna för fantasi och kreativitet. Det framkommer hur miljöerna utformas med ett syfte att skapa frihet för barnens lek och hur miljöer byggs upp för att inspirera och locka barnen till fantasi och kreativitet. Resultatet visade även en vilja att skapa ordning och tydlighet i verksamheten för att tillmötesgå samtliga barns behov. Det framträder en variation på vilket sätt barnen blir delaktiga i utformningen men barnens intresse och behov är alltid i pedagogernas fokus.

Nyckelord: *Förskola, lek, lekmiljöer, pedagogiska överväganden, pedagogperspektiv.*

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Bakgrund	5
2.1 Forskares syn på lek och pedagogers ansvar	5
2.2 Möjligheter och begränsningar i förskolans lekmiljöer.....	6
2.3 Hur de pedagogiska övervägandena styr barnens lek.....	8
2.4 Sammanfattning av bakgrund	8
3 Syfte	10
4 Metod	11
4.1 Val av metod	11
4.2 Urval.....	12
4.3 Genomförande	12
4.4 Forskningsetiska principer.....	13
4.5 Databearbetning	13
4.6 Metoddiskussion	14
5 Resultat	16
5.1 Skapa frihet	16
5.1.1 Utrymme för kreativitet	16
5.1.2 Tillgänglighet i miljön.....	16
5.1.3 Möjlighet att leka ostört	17
5.2 Skapa ordning.....	17
5.2.1 Skapa tydliga miljöer.....	18
5.2.2 Styra bort oönskade lekar.....	18
5.2.3 Skapa en estetiskt tilltalande miljö.....	19
5.3 Möjliggöra delaktighet	20
5.3.1 Att utgå från barnens behov och intressen	20
5.3.2 Att närma sig ett barns perspektiv	21
5.4 Sammanfattning av resultat.....	21
6 Diskussion	22
6.1 Skapa frihet	22
6.2 Skapa ordning.....	23
6.3 Möjliggöra delaktighet	24
6.4 Slutsatser.....	24
6.5 Framtida forskning.....	25

1 Inledning

Lek är en central del av förskolans verksamhet och någonting barnen ägnar sig åt en stor del av sin tid på förskolan. Öhman (2011) belyser lekens betydelse för barnens självkänsla, eget initiativtagande samt en känsla av att vara kompetent. Författaren anser att barn bör ges tid och utrymme till lek och kreativitet, vilket fordrar en stimulerande miljö som är formad utefter barnens erfarenheter. Vidare menar Öhman (2011) att leken ger barnen möjligheter att uttrycka sig fritt och är även betydelsefull för att kunna etablera en god självkänsla. Pedagoger har ett ansvar att forma en inspirerande lekmiljö gemensamt med barnen, för att de ska ges möjligheter till en känsla av att kunna ta eget initiativ och ha kontroll. Miljöerna bör utformas så att barnen kan leka obehindrat, vilket Öhman (2011) menar är en lekmiljö som innehåller ett varierat utbud av material som bidrar till att utveckla leken.

Under vår utbildning har intresset för arbetet med lekmiljöer väckts, detta genom att vi har mött varierande lekmiljöer ute i verksamheterna. Vi har upplevt att olika lekmiljöer kan påverka hur barnen ges möjligheter till att vara kreativa i leken samt att det kan skilja sig vad som är en givande lekmiljö för ett barn, jämfört med ett annat, beroende på barnets behov. Pedagoger utformar lekmiljöer på olika sätt och vi intresserar oss för vad som ligger till grund för dessa val.

Hur pedagoger ser på lek och hur de väljer att utforma lekmiljöer kan påverka hur barnens lek ter sig. Tullgren (2003) visar i sin studie hur leken styrs genom att pedagoger väljer material och rekvisita som främjar det som de anser vara bra lekar. Författaren menar att det i samhället finns en syn på barn som fria och aktiva i leken och hur de har möjlighet att vara kreativa och agera självständigt utan vuxnas påverkan, men ifrågasätter om denna syn stämmer överens med vad som faktiskt sker i verksamheten. Tullgren (2003) påtalar hur det finns maktförhållanden mellan barn och vuxna i förskolan, men menar att dessa heller inte behöver undvikas. Författaren lyfter dock att det är betydelsefullt att synliggöra styrningen och maktförhållandena för att på så sätt kunna ta ställning till och förhålla sig till dem (Tullgren, 2003).

Förskolans läroplan föreskriver hur barnen ska erbjudas en trygg och inspirerande miljö som även lockar till lek. "Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden" (Skolverket, 2016, s.6). Barnen bör även ges möjligheter till variation av aktiviteter under dagen. Samt att vara kreativa och kunna använda sin fantasi i leken (Skolverket, 2016). "Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus" (Skolverket, 2016, s.7). Detta gör pedagogernas medvetenhet i hur de väljer att utforma miljön angeläget, eftersom det har betydelse för hur varierande miljön blir samt hur den uppmuntrar barnen till lek.

Forskare beskriver att det förekommer stark- och svagt kodade miljöer samt starkt- och svagt reglerade rum i förskolan (Eriksson Bergström, 2013; Nordin-Hultman, 2004). Eriksson Bergström (2013) beskriver starkt kodade rum som miljöer med ett tydligt syfte där barnen förväntas att uppföra sig på ett visst sätt och använda sig av materialet i det avseende pedagogerna planerat. Ett svagt kodat rum skapar inte samma förväntningar på vilken typ av aktiviteter som barnen får utföra, utan ger större möjligheter till variation (Eriksson Bergström, 2013). Nordin-Hultman (2004) använder begreppen svagt

och starkt reglerade rum. Med ett starkt reglerat rum menar författaren ett rum där material är otillgängligt för barnen och miljön signalerar att en viss typ av aktivitet får förekomma. Motsatsen, som är svagt reglerade rum, innebär en ökad variation och möjligheter att följa sina egna idéer och barnen får möjlighet att kombinera olika material samt att flytta material mellan olika miljöer (Nordin-Hultman, 2004).

Sammanfattningsvis belyser den forskning vi presenterat ovan hur pedagoger kan utforma lekmiljöer med olika utgångspunkter samt hur dessa val kan styra och påverka lekens utgång. Vårt intresse blir därmed att undersöka pedagogiska överväganden i utformandet av lekmiljöer.

2 Bakgrund

Nedan presenteras tidigare forskning som berör olika aspekter av pedagogiska överväganden. Denna forskning behandlar olika sätt att se på lek och pedagogers ansvar, möjligheter och begränsningar i lekmiljöer samt hur de pedagogiska övervägandena styr barns lek. Forskningen berör delvis ett pedagogperspektiv men visar även på hur barnens lek kan komma att påverkas av de pedagogiska övervägandena i miljöernas utformning. Lekmiljöer är ett återkommande begrepp i vår uppsats och när vi använder begreppet lekmiljö menar vi den fysiska inomhusmiljön barnen vistas och leker i på förskolan.

2.1 Forskares syn på lek och pedagogers ansvar

Lekens positiva effekter för barn är flera forskare eniga om (Knutsdotter Olofsson, 2009; Löfdahl, 2009). Knutsdotter Olofsson (2009) lyfter hur leken utvecklar fantasi och påhittighet vilket i sin tur bidrar till kreativitet. Vidare menar författaren att om barn får möjlighet att utveckla sin lekförmåga ökar deras empati för varandra. Även Löfdahl (2009) lyfter lekens positiva egenskaper och anser att i leken lär sig barn att samspela, utvecklas och ges möjlighet att utforska. Författaren menar att i leken sker detta i högre utsträckning än i andra sammanhang. I en studie av Martinsen (2015) blir det synligt hur pedagogers syn på lek påverkar hur de väljer att utforma miljön. Författaren lyfter att barns möjlighet att organisera sin lek kräver en lekmiljö som ger dem mångfald i lek och lärande. Den fysiska miljön i förskolan är betydelsefull för barns lek samt deras möjligheter till att få leka och agera självständigt. Såväl utformningen av utrymmet, inredningen som leksaker och material (Martinsen, 2015).

För att skapa förutsättningar för lek är det enligt Knutsdotter Olofsson (2009) betydelsefullt att pedagoger möjliggör ostörd tid till leken, detta för att barnen ska få möjlighet att utveckla sin lek samt leka till punkt. För att leken ska kunna bli djup och fri från krav och prestation krävs även att barnen känner sig trygga i verksamheten. Lek kan vara ett sätt att transformera verkligheten och förändra den till något nytt, bli någon annan, vara på en annan plats, föreställa sig att saker blir till någonting annat. Vygotskij (1995) påtalar att dessa kreativa processer kan ses hos barn i ung ålder, leken är ett sätt att bearbeta tidigare upplevda intryck på ett kreativt sätt där en ny verklighet skapas. Knutsdotter Olofsson (2009) menar att om barnen går djupt in i leken går det att skapa en annan värld där tid och rum försvinner och fullständig harmoni råder. Dock understryker författaren hur skör leken i förskolan kan vara och hur den därför bör skyddas av pedagoger. Även Weldemariam (2014) påtalar lekens sårbarhet och visar i sin studie hur den många gånger avbryts. I en av observationerna leker en grupp barn att de har en affär med en kassaapparat och när de är djupt inne i leken avbryts de av en pedagog på grund av ljudnivån. Weldemariam frågar sig varför man erbjuder material som medför oönskade ljud från första början och varför inte förskolans lokaler är mer ljudanpassade. Löfdahl (2009) påtalar pedagogernas uppgift att forma miljöer som är fria från höga ljud och avskärmade från störande moment för att skydda leken. Även Doctoroff (2001) lyfter hur bullernivån bör vara måttlig för att stödja kommunikationen mellan barnen under en lek.

Martinsen (2015) visar i sin studie att pedagoger i förskolan har ett fokus på lärande vilket gör att rum utformas med ett tydligt syfte att ett lärande ska ske, detta sker på bekostnad av leken. Inom forskning finns delade meningar om lekens syfte och det finns en varierad syn på vad leken ger barnen. Leken kan ses som ett lärande eller som att den har ett värde i sig. Johansson och Pramling Samuelsson (2009)

nämner att lek och lärande går hand i hand och bör inte skiljas från varandra, medan Øksne (2011) lyfter lekens egenvärde och menar därför att barnen bör få ökat utrymme för fri lek. I förskolan är åtskilliga aktiviteter vuxenstyrda och barnen styrs att leka det som av vuxna anses vara de "rätta lekarna" (Øksne, 2011). De "rätta lekarna" menar författaren innebär att leka lugnt, tillitsfullt och att leken leder till utveckling och lärande. De högljudda och kaosartade lekarna styrs bort då de inte anses meningsfulla (Øksne, 2011). Tullgren (2003) skriver tillika om hur dessa lekar kan bli föremål för styrning och hur de ofta gallras bort. H. E, Børve och E, Børve (2017) visar i sin studie hur det fysiska rummet kan ge begränsningar för aktiva lekar, då utrymmet inte är anpassat efter ljudnivån som uppstår i denna typ av lekar.

Den forskning vi presenterat ovan visar på att det finns varierande sätt att se på lek samt hur detta kan påverka hur pedagoger väljer att utforma lekmiljöer. I nästkommande avsnitt kommer vi att gå in ytterligare på den fysiska miljön och dess betydelse för leken.

2.2 Möjligheter och begränsningar i förskolans lekmiljöer

Den pedagogiska miljön i förskolan är betydelsefull för barns lek, vilket flera forskare argumenterar för (Johansson & Pramling Samuelsson, 2009; Löfdahl, 2009; Isbell, 2012; Eriksson Bergström, 2013). Doctoroff (2001) visar på att en välplanerad miljö har betydelse för barnens lek och för deras utveckling. En genomtänkt miljö utgör grunden för komplex lek bland barn. Dock finns varierande meningar bland forskare om hur den ska utformas för att främja leken. Johansson och Pramling Samuelsson (2009) skriver att miljön kan ses som ett stöd till barnen, och pedagogernas uppgift blir därmed att analysera och skapa en lekmiljö som utmanar leken och lärandet. Enligt författarna är de svenska lekmiljöerna utformade på ett sätt som skiljer sig från barnens lekkultur utanför förskolan. Miljöerna utmanar inte alltid barnen till att bli kreativa eller att få lust till lek då de inte har erfarenhet av materialet sedan tidigare. Johansson och Pramling Samuelsson (2009) menar att det tycks finnas en vilja att skydda barnen från det kommersiella och pedagoger är ute efter att skapa trygghet. Enligt Hagens (2015) studie framkom att barnen uppskattade svagt kodade miljöer, där frihet fanns att använda material och rum på ett mer varierat sätt. Vidare pekar författaren på att det bör finnas en lyhördhet för barnens intressen och behov i utformandet av lekmiljöer.

Inom forskning finns det delade meningar om huruvida lekmiljöer med tydliga syften och teman är en för- eller nackdel för barnens lek. Isbell (2012) beskriver lekmiljöer i förskolan som ett utrymme med material som ofta är kopplat till ett tema. Författaren anser att om pedagogerna skapar dessa utrymmen med tydliga teman stöds barns utveckling. Detta kan tolkas som att författaren ställer sig positiv till tydliga miljöer. En välorganiserad miljö är även enligt Doctoroff (2001) väsentligt för barn med särskilda behov då tydlighet kan främja deras lek. Martinsen (2015) däremot ställer sig frågande till de hårt kodade miljöerna i förskolan. Författaren menar att den rådande diskursen om undervisning i förskolan skulle kunna bidra till att miljön utformas med ett tydligt syfte, vilket riskerar att begränsa barns möjlighet till kreativ lek. Dock lyfter Löfdahl (2009) hur barn hittar egna vägar förbi miljöns begränsningar genom att använda sin fantasi. Detta beskriver författaren sker när barn i fantasileken förvandlar material och platser till något annat än vad det är. Storli och Sandseter (2015) visar i sin studie att barn som utmanar rådande normer hade lättare att frångå vad som förväntades i det hårt kodade miljöerna. Medan barn som vill vara pedagogerna till lags blir mer styrda av miljöns syfte. Författarna menar att detta kan bli ett hinder för deras kreativitet.

Eriksson Bergströms (2013) observationsstudie visar att barn söker sig till miljöer som inte har ett förutbestämt syfte samt platser som pedagogerna inte kan övervaka. Författaren menar att i förskolor förekommer institutionella ordningar i den fysiska miljön, vilket kan styra barn till att agera efter pedagogernas förväntningar. Det kan till exempel vara rum som är utformade med ett tydligt syfte. Studien visar att de miljöer som inte är statiska och förutbestämda kan ge barnen större möjligheter till en djupare lek (Eriksson Bergström, 2013). Dock pekar Isbell (2012) på vikten av att anpassa lekmiljöerna utefter barnens utvecklingsnivå för att de ska bli motiverade att leka samt ta eget initiativ till lek. Doctoroff (2001) menar att även materialet bör anpassas efter barnets utvecklingsnivå och förmågor, för att skapa utmaningar med olika svårighetsgrader.

Det finns forskning som visar hur pedagogernas val i utformning av den fysiska miljön på förskolan kan skapa möjligheter eller begränsningar för barnens lek. Exempelvis beskriver Tullgren (2003) hur pedagoger kan forma miljöer med ett tydligt syfte där barn förväntas att leka på ett visst sätt och om barnen bryter mot dessa regler väntas tillsägningar och tillrättavisningar. Vidare skriver författaren att även om den fysiska miljön kan innebära hinder för barnens lek, hittar de vägar att utföra leken ändå. Barnen skapar frirum för de lekar som inte är uppskattade av pedagoger, vilket gör att de undviker övervakningen (Tullgren, 2003). Även Eriksson Bergströms (2013) studie visar att de otillättna lekarna sker då pedagogerna inte ser och hur barnen därför söker sig till platser där de får leka ostört.

Martinsens (2015) studie visar att barnen inte får vistas i vissa rum utan pedagoger och menar hur detta kan bli en begränsning för barnens kreativitet och spontanitet. Exempelvis får ett skapanderum endast användas när pedagoger har tid och möjlighet till att delta eftersom materialet är tänkt att användas på ett visst sätt. Detta menar Martinsen (2015) kan bli ett hinder i barns möjligheter till spontan lek då de ständigt behöver be om tillåtelse att få tillgång till rummet. Ibland kan det fysiska utrymmet innebära hinder för vad som är möjligt, rum kan behövas användas till fler ändamål än ett. Weldemariam (2014) menar att de vardagliga rutinerna i en institution som förskolan kan ge hinder för leken, ett exempel kan vara att barns lek avbryts när rummet ska användas i andra syften. Författaren menar dock att detta är ett dilemma för pedagoger då rutiner är nödvändiga.

Johansson och Pramling Samuelsson (2009) menar att det kan bli en begränsning för barnen om de inte får vara med och ha inflytande i utformning av lekmiljöer. Författarna framhåller att om barnen ska ges möjlighet till ett positivt lekklimat bör de få vara med och utforma miljöerna. Doctoroff (2001) visar på hur det kan bli en begränsning för vissa barn om pedagogerna inte låter dem medverka när de bygger upp lekmiljöer. Enligt Doctoroff (2001) kan barn med svårigheter för förändringar ha ett behov av stabilitet, det kan då vara fördelaktigt att låta dessa barn medverka om miljön ska förändras. Författaren belyser även vikten av att skapa en miljö som passar alla barns behov.

Sammanfattningsvis visar forskning, som vi redogjort för ovan, att pedagogernas arbete och utformande av lekmiljöer i förskolan är betydelsefullt för vilka förutsättningar barn ges för lek. Nedan kommer vi att behandla forskning gällande hur pedagogers val i utformning av lekmiljöer kan syfta på att styra barnens lek.

2.3 Hur de pedagogiska övervägandena styr barnens lek

Enligt Tullgren (2003) styr pedagoger i förskolan barnens lek på olika sätt. Till exempel menar författaren att pedagoger bygger upp lekmiljöer för att främja en lek som formar barnen inför framtiden och vad de vuxna vill att barnen ska bli. Genom leken styrs barnen efter samhällets behov och den idé som finns om framtiden, ett exempel på detta är hur barnen uppmuntras att leka brandman istället för mördare (Tullgren, 2003). När det kommer till den fysiska miljön finns olika faktorer som påverkar valet av utformandet. Miljön kan utformas på ett sätt där övervakning möjliggörs, till exempel dörrar med fönster för att kunna kontrollera att barnen inte leker det pedagogerna anser vara otillåtna lekar (Eriksson Bergström, 2013; Tullgren, 2003). Det förekommer olika förväntningar på barnens lek och hur de bör uppföra sig i olika miljöer. Eriksson Bergström (2013) visar i sin studie att barnens möjligheter till handlingsfrihet kan beror på pedagogernas från- eller närvaro. Barnen uppträder på ett sätt som tycks förväntas av dem i pedagogers närvaro. Miljön utformas för att uppmuntra en viss typ av lek men även för att de dagliga rutinerna ska kunna efterlevas. I H. E, Børve och E, Børves (2017) studie framgår hur pedagoger reglerar barns lek efter verksamhetens regler och rutiner, och de fasta rutinerna under dagen leder till att leken får ske vid en viss tid och plats. En annan faktor till styrning kan vara det Martinsen (2015) visar i sin studie om att ett högt barnantal på avdelningar med begränsade utrymmen kan kräva att barnen delas upp i mindre grupper.

Arnér och Tellgren (2006) påtalar vikten av att ta barns perspektiv när pedagogerna reflekterar över verksamheten. Genom att ta ett barns perspektiv blir det möjligt att kunna se vilka begränsningar och förutsättningar miljön kan ge för barns lek. Författarna menar att det finns en dominansordning där de vuxna har förtur i beslut som rör barn. Därmed blir det angeläget att få förståelse för barnens intressen, behov och göra barnen till medkonstruktörer av verksamheten redan i tidig ålder (Arnér & Tellgren, 2006). Att inta ett barns perspektiv handlar om barnens egna uppfattningar samt att kunna se barnens omvärld utifrån deras perspektiv. Begreppet skiljer sig från barnperspektiv vilken innebär att de vuxna försöker komma så nära barnets perspektiv som möjligt men det blir i slutändan de vuxnas bild av barnet (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide, 2011). Även Nordin-Hultman (2004) lyfter vikten av att inta ett barns perspektiv i arbetet på förskola. Om material är placerade på höga höjder och otillgängliga för barnen menar författaren att barns maktlöshet framhävs. Resultatet av Acer, Gözen, Saadet Firat, Kefeli och Aslans (2016) studie visar hur tillgänglighet av material påverkar lekens utgång. I studien gjordes ett förändringsarbete av en lekmiljö på en förskola där material flyttades från att vara på de vuxnas höjd ner till barnens nivå, vilket medförde att lekarna varade längre när inte avbröts som tidigare. Även Martinsens (2015) studie visar på hur materialet kan ha betydelse för leken och faktorer som placering, tillgänglighet, organisering av material bör medvetet planeras av pedagogerna eftersom det hindrar eller möjliggör lek. Författaren understryker vikten av att pedagogerna är välutbildade i hur material och fysisk miljö har ett samband med barnens utveckling samt hur de ska organisera miljön för att främja utveckling och lärande.

2.4 Sammanfattning av bakgrund

Tidigare forskning som vi belyst ovan visar att lek är betydelsefullt för barn och att det finns en varierad syn på leken samt vilket syfte den har. Den kan ses som ett verktyg för lärande eller något som har ett egenvärde i sig. Synen på lek kan i sin tur ha inflytande över de val pedagoger gör när de utformar lekmiljöer. Det finns även olika förutsättningar för barnens möjligheter till lek. Utformandet av för-

skolans lekmiljöer får betydelse för vilken lek som uppstår och forskning visar både positiva och negativa aspekter av starkt- och svagt kodade miljöer. Likaså kan pedagogers barnsyn ha relevans för utformandet av lekmiljöer, vilket i sin tur kan få inverkan på leken. En lekmiljö kan ge både hinder och möjligheter för lek beroende på hur den utformas. Därmed ser vi det angeläget att undersöka hur pedagoger beskriver sina överväganden i utformning av lekmiljöer.

3 Syfte

Syftet med studien är att studera, beskriva samt problematisera de motiv som ligger till grund för pedagogers val av material och utformning av lekmiljöer.

4 Metod

I detta avsnitt presenterar vi vårt metodval samt vad som motiverar detta. Därefter beskriver vi vårt urval, genomförande, etiska överväganden och vår databearbetning. Vi avslutar med en metoddiskussion där vi diskuterar vilka utmaningar som vi stött på.

4.1 Val av metod

Vår studies syfte var att studera och beskriva vilka motiv som ligger till grund för pedagogernas val av material och utformning av lekmiljöer. För att kunna besvara studiens syfte valde vi att samla in empiri genom kvalitativa intervjuer. Kvalitativa intervjuer ger informanten frihet att berätta om vad den upplever som angeläget och relevant (Bryman, 2011). Det finns varierande sätt att utföra intervjuerna inom kvalitativa studier, vi väljer att inrikta vår studie emot semistrukturerade intervjuer. Vi valde att utgå från en intervjuguide (se bilaga 2) med öppna frågor. Bryman (2011) beskriver att under semistrukturerade intervjuer har författaren ett frågeformulär med öppna frågor om teman, vilket bidrar till att informanten kan berätta fritt. Författaren menar även att det inte är strikt att frågorna kommer i rätt ordning och nya följdfrågor till informanterna får förekomma. I vår intervjuguide hade vi skrivit förslag på följdfrågor som stöd i fall informanten behövde komma vidare i tanken. Även Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) beskriver hur semistrukturerade intervjuer ger flexibilitet eftersom det går att anpassa frågorna under pågående intervju. I vissa fall behövde vi inte använda följdfrågorna då informanten kom in på dessa områden ändå.

Under kvalitativa intervjuer är ljudupptagning att föredra, för att sedan kunna transkribera texten ordagrant och kunna analysera den detaljerat (Bryman, 2011). Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) lyfter vikten av att be om samtycke till ljudupptagning innan intervjun börjar för att få tillåtelse att spela in. Författarna menar även att det kan vara en fördel att föra anteckningar under intervjun som stödord och centrala fraser, om ljudupptagningen skulle sluta fungera. Med detta i åtanke skrev vi in samtycke till ljudupptagning redan i missivet i och med att det var angeläget för oss att spela in informanternas svar. Ljudupptagningen kompletterades med penna och papper för att vi skulle gardera oss ifall ljudupptagningen inte skulle fungera samt för de nya frågor som dök upp under intervjuens gång. Vi antecknade även särskilda händelser under intervjuerna, till exempel vissa talande kroppsrörelser eller gester.

Vi lät antalet intervjuer bestämmas under studiens gång. Till en början utförde vi varsin intervju för att sedan sammanställa materialet innan nästa intervju genomfördes. Detta för att det fanns en osäkerhet i hur många intervjuer vi behövde för att besvara vårt syfte. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) är en fördel med kvalitativa intervjuer att antalet informanter inte behöver bestämmas i förväg. Genom att varva intervjuer och analys blir det synligt när mättnadskänsla är uppnådd. En mättnadskänsla innebär att svaren från informanterna börjar likna varandra (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Efter sju intervjuer med förskollärare upplevde vi att det inte framkom ytterligare betydande variationer i informanternas svar och kände att vi uppnått den mättnadskänsla som författarna beskriver. Kvale och Brinkman (2014) skriver om hur det är svårt att bestämma i förhand hur många som ska intervjuas och att det kan bero på tid och tillgängliga resurser. Vidare menar författarna att fler intervjuer inte nödvändigtvis behöver ge ett bättre resultat utan det är fördelaktigt att lägga tid på intervjuernas innehåll istället.

4.2 Urval

För att besvara vårt syfte valde vi att intervjua verksamma pedagoger, samtliga är utbildade förskollärare och kommer att benämnas som förskollärare men även som pedagog i arbetet. Dessa valdes ut genom att vi kontaktade förskolor i vårt närområde. Till en början kontaktades förskolechefer för att fråga om tillåtelse att genomföra intervjuer med deras förskollärare. Vi informerade förskolecheferna om att studien handlade om lekmiljöer i förskolan. Förskolecheferna gav då tips på vilka pedagoger som kunde tänkas passa för vår studie. Totalt genomförde vi sju intervjuer med förskollärare från fem olika förskolor i vårt närområde. Anledningen till att vi valde förskolor i vårt närområde var att vi ville genomföra direkt intervju och träffa informanterna personligen. Detta innebar att vi tog ett bekvämlighetsurval, vilket Bryman (2011) beskriver som ett urval med personer som finns tillgängliga inom ett pendlingsavstånd för forskaren.

För att öka förskollärarnas konfidentialitet (se kap. 4.4) gav vi dem nya fiktiva namn, se tabell nedan.

Förskollärare:	Fatima	Natalie	Lena	Anita	Cecilia	Maritta	Kim
Verksamma år:	½	12	1	4	5 ½	10	20
Arbetar med barn i ålder:	2-3	3-5	3-5	1-3	1-4	3-5	3-5

4.3 Genomförande

Vi valde att göra en kvalitativ intervjustudie. Förskolorna kontaktades genom att vi ringde upp förskolechefer och informerade dem övergripande om vad vi ville studera. Därefter bad vi om tillåtelse till intervjuer med förskollärare och fick förslag av förskolechefen på vilka som kunde tänkas ha möjlighet till att delta. Sedan skickade vi ut ett missiv (se bilaga 1) till de valda förskollärarna. En tid efter att förskollärarna mottagit missivet kontaktade vi dem via telefon för att fråga om samtycke och för att boka tid för intervjuer. Vi genomförde intervjuerna var för sig med en förskollärare åt gången. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att om det är flera personer med under intervjun kan det få informanten att känna sig mer utsatt. Därmed är det fördelaktigt att genomföra intervjuer på tu man hand med informanterna eftersom det kan få dem att känna sig bekvämare och därmed öppna sig i högre grad.

Vi genomförde sju intervjuer på fem olika förskolor, intervjuerna skedde i avskilda rum på informanternas respektive förskolor. Då intervjuerna skedde enskilt, samlades materialet in relativt snabbt. Intervjuerna varade allt mellan 25-45 minuter, då en del av informanterna gav utförligare svar än andra. Ljudinspelare användes under intervjuerna, vilket ledde till tidskrävande transkribering och analysring av materialet. En anledning till att vi valde att spela in ljudet under intervjuerna, var för att inte mista information samt att kunna gå tillbaka och lyssna på materialet flera gånger under transkriberingen. Detta menar vi ökar tillförlitligheten i vår studie. Efter att vi genomfört en intervju vardera, analyserades materialet gemensamt för att sedan bedöma om det fanns ett behov av fler intervjuer. På detta sätt fortlöpte arbetet tills att vi upplevde att vi uppnått en mättnadskänsla i materialet. Som vi

tidigare nämnt kan en mättnadskänsla beskrivas som att svaren från informanterna börjar att återupprepas och påminna om varandras, när detta sker framkommer ingen ny kunskap (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). När vi genomfört sju stycken intervjuer kände vi att materialet vi erhållit var tillräckligt för att göra en analys, samt att de svar som pedagogerna gett oss började att likna varandra.

En medvetenhet finns hos oss att intervjuer kan ge en smal bild av verkligheten, då endast ett fåtal förskollärare får chans att säga sin mening. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) lyfter fram en annan faktor till begränsningar i studien, då informanterna inte med säkerhet behöver tala sanningsenligt. Det är inte möjligt för oss att veta om våra informanter gav oss svaren de trodde vi var ute efter eller om det var deras egna uppfattningar, vilket kan ha påverkat vår studie.

4.4 Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet (2002) beskriver fyra forskningsetiska principer. *Informationskravet* innebär att studiens syfte ska förmedlas till samtliga deltagare. *Samtyckeskravet* betyder valfritt deltagande samt möjlighet att när som helst avbryta sin medverkan om så önskas. *Konfidentialitetskravet* handlar om att hantera personuppgifter med största möjliga konfidentialitet. *Nyttjandekravet* betyder att den data som samlats in enbart får brukas i forskningen (Vetenskapsrådet, 2002).

När vi genomförde våra intervjuer utgick vi från ovanstående principer. Innan genomförandet av intervjuerna skickade vi ut ett missiv (se bilaga 1) till pedagogerna där vi kort beskrev vad vi ville studera. I missivet framkom även att vi behandlar deras uppgifter konfidentiellt samt att ljudupptagare skulle användas. Vi beskrev även hur materialet kommer att transkriberas från ljud till text och sedan raderas när studien är färdigställd. Enligt Bryman (2011) är det nödvändigt att informanter erbjuds konfidentialitet för att värna om deras integritet. Konfidentialitet betyder att inte sprida uppgifter som erhållits till obehöriga (Vetenskapsrådet, 2017). Det kan till exempel handla om uppgifter som kan röja deras identitet. Därmed kommer endast vi som utförde denna studie att ta del av dessa uppgifter och materialet kommer enbart att användas i denna studie. Deltagandet var frivilligt för pedagogerna som deltog och de hade när som helst möjlighet att avbryta, vilket framkom i missivet och var något vi informerade om i början av varje intervju.

4.5 Databearbetning

Vi valde att analysera vårt material med en tematisk analys som Bryman (2011) benämner den. Det vill säga att hitta teman som framkommer i materialet. Dessa teman framträdde genom flertalet läsningar av empirin som samlats in, i och med att vi på så sätt kunde tolka materialet på en djupare nivå. På så sätt fick vi syn på sådant som inte ordagrant sagts men ändå gick att förstå utav förskollärarnas svar. Efter att vi genomfört intervjuerna lyssnade vi på materialet innan vi transkriberade ljudet till text, i vissa fall transkriberade vi varandras intervjuer. Detta för att få en djupare förståelse för informanternas berättelser, då vi båda fick möjlighet att höra röstläget och tonen i informantens berättelse. När transkriberingarna var färdiga började vi med att enskilt läsa samtliga transkriberingar och sedan högt tillsammans, därefter funderade vi över vad informanterna berättade för oss för att hitta olika teman i texten. Vi skrev ut allt material på papperskopior för att kunna föra enkla anteckningar i kanten på materialet. Bryman (2011) nämner att små ord kan hjälpa till att få syn på det centrala i materialet, vilket kan underlätta tolkningen. Materialet läste vi åtskilliga gånger, vilket hjälpte oss att få en djupare förståelse för materialet samt att kunna tolka och förstå förskollärarnas svar på olika sätt. Löfgren (2014)

menar att tematiska analyser kan vara fördelaktiga att använda sig av, för att få syn på informanternas olikheter av uppfattningar till ett fenomen. Vi fann likheter och skillnader i informanternas berättelser, vilket bidrog till ökad förståelse för hur varierande uppfattningar kan framträda.

Vårt syfte med studien var att studera beskriva samt problematisera de motiv som ligger till grund för pedagogers val av material och utformning av lekmiljöer. I analysen framkom tre motiv till val av utformning av lekmiljöer och val av material. Dessa motiv var: *Skapa frihet*, *Skapa ordning* samt *Möjliggöra delaktighet* vilka kom att bli våra teman i resultatet.

4.6 Metoddiskussion

Vi var intresserade av att studera och beskriva pedagogers motiv till val av material och utformning av lekmiljöer vilken gjorde att intervju blev ett naturligt val av metod. Intervjuer är en god metod för att samla en större mängd empiri på kort tid (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne, 2015). En nackdel med intervjuer är att det aldrig går att veta om informanten talar sanningsenligt. För att öka tillförlitligheten valde vi att inte ge ut intervjufrågorna i förväg utan bara att kort beskriva vad studien handlar om. Med detta har vi en förhoppning om att svaren blev mer sanningsenliga i och med att förskollärarna inte kunde förbereda svar som inte stämmer överens med verkligheten.

Innan intervjuerna valde vi att berätta i vårt missiv att intervjuerna skulle spelas in med ljud. Detta medförde en risk att förskollärare skulle kunna välja att inte delta, då det kan finnas en nervositet kring att bli inspelad. Dock såg vi det som angeläget för vårt resultat att använda oss av ljudupptagning då det kan bli för svårt att hinna med att anteckna allt. Bryman (2011) menar att vid öppna frågor behövs ljudupptagning för att kunna återberätta informantens svar trovärdigt. Vi är medvetna om att trots att informanterna gett sitt samtycke till ljudinspelning finns alltid en risk att de känner sig obekväma med att spelas in. Detta var något som vi upplevde att några av informanterna till en början blev, vilket eventuellt medförde att vi inte fick lika utförliga svar och att intervjuerna blev kortare än vad vi förväntat oss. Vilket eventuellt kan ha påverkat tillförlitligheten i vår studie.

Intervjuerna genomfördes var för sig vilket var ett medvetet val för att minska maktpositionen mot informanten som annars kan uppstå, detta upplevde vi bidrog till ett bra och tryggt samtal. Vi var noga med att inte stressa informanterna under intervjuerna utan lät dem få tid att tänka efter innan nästa fråga ställdes, för att på så sätt skapa ett givande samtal (se bilaga 2). I vissa fall om inte informanten inte kom vidare i tanken kunde vi ställa följdfrågor, som vi förberett innan vi gick ut på intervjuerna. Dessa frågor behövde inte alltid användas, då de övergripande frågorna ofta räckte för en djupare diskussion. I missivet beskrev vi att intervjun skulle ta cirka en timme, dock varade inte någon av intervjuerna hela den tiden. Detta kan ha handlat om att de kände sig stressade att komma tillbaka till verksamheten. Det fanns flera anledningar till att vi valde att ange en timme, dels var det svårt att veta hur lång tid intervjuerna skulle ta i förväg och sen ville vi undvika att informanten skulle känna sig stressad över att samtalet tagit för lång tid. Vi var medvetna om att vi lånade informanterna från verksamheten, därav ville vi begränsa intervjun till en timme.

Totalt intervjuades sju förskollärare på fem olika förskolor, dessa valdes ut genom att cheferna på respektive förskola föreslog vilka förskollärare som kunde tänkas vilja delta. Efter telefonkontakten med cheferna kontaktades de tilltänkta förskollärarna genom att ett missiv skickades ut till deras e-mejl och

sedan återkopplade vi för att boka tid för intervju. Intervjuerna varade 25- 45 minuter, då en del av informanterna gav utförligare svar än andra. Vi är medvetna om att det kan ha påverkat vårt resultat, dock behöver inte en längre intervju nödvändigtvis ge ett bättre material. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) skriver om en mättnad i materialet som uppstår när informanternas svar börjar påminna om varandra, vilket vi upplevde att vi uppnått efter sju intervjuer.

Vi upplevde att förskollärarna var trygga i intervjusituationen och samtalen blev både intressanta och givande. Stukát (2011) påtalar värdet av att vistas på informantens arbetsplats under intervjun, om intervjun kommer att handla om verksamheten. Författaren menar att detta är positivt för att få informanten avslappnad och trygg, dock endast om rummet ligger avskilt från störande ljud. Med detta i åtanke utförde vi intervjuerna på informanternas respektive förskola, dock fanns medvetenheten om risken att bli störda. I vissa fall då rummen låg i nära anslutning till avdelningarna upplevde vi att barnen hördes klart och tydligt genom väggarna. Detta medförde att transkriberingen tog längre tid, i och med att vi behövde lyssna en extra gång för att vara riktigt säkra på vad som sades. Något vi såg som en utmaning var att formulera bra frågor för att få informanterna att öppna sig för att skapa ett givande samtal. En del av våra frågor kan ses som ledande frågor (se bilaga 2). Kvale och Brinkmann (2014) menar att ledande frågor inte nödvändigtvis behöver minska tillförlitligheten i en intervju. Det som har betydelse är vad frågorna leder till och om de leder till ny kunskap. I efterhand känner vi att frågorna gav oss ett givande material.

5 Resultat

I denna del kommer vi att redogöra för analysen av det material vi samlat in under våra intervjuer med förskollärare. Som vi beskrivit i vårt metodkapitel har vi genom en tematisk analysmetod sammanställt och tolkat materialet där det framkommit olika teman. Vårt syfte med studien var att studera, beskriva samt problematisera de motiv som ligger till grund för pedagogernas val av material och utformning av lekmiljöer. Under vår analys av empirin vi samlat in har följande tre teman framkommit: *Skapa frihet*, *Skapa ordning* samt *Möjliggöra delaktighet*. Dessa tre teman är motiv som vi ser till val av material och utformning av lekmiljöer. Resultatet presenteras nedan tema för tema.

5.1 Skapa frihet

I resultatet framkommer att ett motiv som pedagogerna har till deras val i utformandet av lekmiljöer är att de vill skapa frihet för barnen. Inom detta tema framträdde tre skäl till dessa motiv, vilka var: *Utrymme för kreativitet*, *Tillgänglighet i miljön* samt *Möjlighet att leka ostört*. Pedagogerna berättar hur de ser fördelar med miljöer som är fria för fantasi samt att barnen får använda material på det sätt som önskas. Det framträder även en vilja hos pedagogerna att skapa utrymmen för barnen att leka ostört.

5.1.1 Utrymme för kreativitet

Analysen visar att pedagogerna vill skapa en miljö med utrymme för kreativitet. Detta genom att ge barnen möjlighet till lek som främjar fantasi. Leken ses som betydelsefull för barnen för att de ska få bearbeta sin vardag. Genom att erbjuda barnen flexibelt material menar pedagogerna att barnen uppmuntras till att vara kreativa.

Lek är när barnen får använda sin fantasi och kreativitet och att de alltså jag är mycket för att de ska få använda material som de vill. (..) Alltså de håller ju på att testa sånt som de kanske ha upplevt tidigare. Så lek för mig är ju både en bearbetning om saker de har varit med om och även en chans att få testa på saker som de kanske inte riktigt vågar i verkligheten. (Fatima)

Lek är ju nånting som är hela dagarna här på förskolan. Både spontan lek och uppstyrd lek, planerad lek. Ja och viktigt! Det viktigaste barn behöver göra i den här åldern är ju å leka för där bearbetar dom ju allt. Speciellt verkligheten, det märker man ju hela tiden, det dom har varit med om de leker dom ju. Ja.. att det finns plats för barnen att använda sin kreativitet tänker jag. Mycket material man kan bygga det kan bli vad som helst. (Natalie)

Dessa citat visar på att pedagogernas uppfattningar om lek tycks ha en koppling till hur de väljer ut sitt material. Detta kan tolkas som att synen på lek påverkar hur pedagogerna väljer att utforma sina miljöer. Ses fantasi och kreativitet som angeläget i barns lek kan detta komma att inverka på deras överväganden när de skapar miljöer och väljer material.

5.1.2 Tillgänglighet i miljön

För att ge barnen förutsättningar till lek beskriver pedagogerna hur de väljer att utforma miljöerna på ett sätt som gör dem tillgängliga. De beskriver att bord och möbler är i barnens höjd samt att material placeras för att barnen själva ska kunna nå det. Det framkommer även i analysen att barnens ålder kan påverka hur lättillgängligt material är, vilket motiveras med att skapa en säker miljö för barnen. Materialet placeras då på högre höjd men ändå så att barnen kan se och peka på vad de vill ha.

Vi har tänkt att det mesta ska vara tillgängligt och är det inte tillgängligt så barnen kan ta ner det så ska dom vara tillgänglig så de kan se det. (...) Vi har skaparhyllan, då har vi satt den... vi har genomskinliga koppar, så man ser alla material och det hänger så pass att dom inte kan ta ner det själv. Men man kan... barnen kan ju peka och visa vad de vill ha. (Anita)

Vi tänker på att allt alltid ska finnas tillgängligt också till exempel, att vi inte har sakerna där uppe där dom inte når. Det material vi har det ska barnen kunna plocka ner och ta fram. Kanske att vi inte har precis alla färger framme på en småbarnsavdelning, men på något sätt, allting ska synas så att det är tillgängligt för barnen. Så är vår tanke. (Kim)

Detta tyder på att det finns en strävan att skapa tillgängliga miljöer för barnen. Pedagogerna beskriver att möbler och material ofta placeras i barnens nivå, för att miljöerna ska vara lättöverskådliga för barnen och locka till lek. Vi tolkar av resultatet att pedagogerna vill att materialet ska finnas tillgängligt för barnen, men att det ibland blir svårt på grund av att de samtidigt vill att miljön ska vara säker.

5.1.3 Möjlighet att leka ostört

Det blir synligt i analysen att det finns en strävan att stundvis låta barnen leka utan vuxnas inblandning. Barnen anses ha ett behov av att få frihet och leka ostört, pedagogerna berättar att de skapar miljöer för att möta dessa behov. Det beskrivs hur barnen bör ges frihet att leka ifred men att pedagogerna finns nära tillhands om det krävs. Det framträder även i resultatet hur stora barngrupper gör att pedagogerna väljer att skapa miljöer med flera mindre utrymmen. I dessa utrymmen får endast ett fåtal barn vara vilket möjliggör att de får leka ostört från andra barn. Pedagogerna motiverar dessa val med att barnen behöver delas upp för att minska på hög ljudnivå samt rörighet.

Vi har lill hallen här som vi har som en myshörna där man kan vara två personer, för det måste man också tänka på när man gör miljöer att det ska finnas en miljö där man kan vara bara ett fåtal. Barn vill gömma sig lika mycket och komma undan lika mycket som oss vuxna, då är det ju bara att fixa. (Maritta)

Vi har till exempel, vi kallar det för samlingsrummet, ett större rum bredvid själva avdelningen och dit brukar barnen gå ifall de vill vara ifred och då brukar dom fråga om de får stänga dörren och det får de göra också om vi känner att de... om det funkar med leken och funkar det inte så är de väldigt bra på att komma och säga till och annars hör vi liksom vi sitter ju alltid utanför och hör om det skulle vara så att nu behöver vi öppna dörren och vara med. Men de har alltid möjlighet att gå undan och stänga dörren ifall de själva vill. (Lena)

Dessa citat ger exempel på hur pedagogerna strävar efter att skapa miljöer utefter vad de upplever som barnens behov. De beskriver hur de ser ett behov hos barnen att leka i frånvaro från vuxna och möjliggör bland annat detta genom rum med dörrar där barnen kan stänga efter sig. Även mindre utrymmen kan skapas där barnen får möjlighet till att leka i mindre grupper. Detta går att förstå som att pedagogerna vill ge barnen utrymme för frihet att leka ostört, men det går även att förstå som att de vill skapa en ordning genom att dela upp barnen i mindre grupper. Att skapa ordning är ett återkommande motiv som vi ser i vårt resultat, vilket vi kommer att behandla i nästkommande avsnitt.

5.2 Skapa ordning

Att skapa ordning är ett annat motiv som framträder i resultatet. Inom detta tema framträdde tre skäl till dessa motiv, vilka var: *Skapa tydliga miljöer*, *Styra bort oönskade lekar* samt *Skapa en estetiskt tilltalande*

miljö. Pedagogerna beskriver att för vissa barn kan allt för fria miljöer bli ett hinder i leken, detta kan både ha med utveckling och särskilda behov att göra. Dessa barn anses behöva tydlighet för att få förutsättningar för lek. Miljön utformas tillika för att styra bort vissa lekar som inte ses som meningsfulla. Det framkommer även en ambition hos pedagogerna att locka till lek genom att skapa estetisk tilltalande miljöer.

5.2.1 Skapa tydliga miljöer

Att skapa tydliga miljöer för barnen, där de kan se vad tanken med miljön är när de kommer in i rummet, kan vara ett sätt att upprätta ordning. Tydlighet framställs som positivt och framförallt för en del barn. Det kan handla om hur långt barnen nått i sin utveckling samt om de har särskilda behov som kan underlättas med tydlighet.

Vi behöver tydlighet och speciellt om vi har något barn som har någon form av neuropsykiatriskt handikapp antingen ADHD eller... då måste det vara ännu tydligare. Det får inte vara för mycket saker som kan störa i så fall, och det får man också tänka på ifall man har barn som har behov av tydlighet. (...) Det enklaste är väl om man säger det är en miljö där man kommer in och vet vad man ska göra med materialet och det går att ändra utifrån vilka barn som är där. Man ser vad som finns i rummet och vad man kan använda det till. (Maritta)

Jag tänker att för vissa barn så kan det bli ett hinder med en sån här fri miljö där man inte vet vad man ska göra, de som inte har kommit in i det här att eller kanske inte ser att man kan använda som de här disksvamparna nu då som ett vatten utan där kan det ju bli svårt för dem tänker jag. (...) Vissa kanske verkligen behöver få utlopp för sin fantasi och kreativitet och då är det ju jättebra om det inte är jätte styrt för då får de ju verkligen komma på att till exempel den här tågrälsen den kanske egentligen var en telefon eller den kanske var någonting som inte är en tågräls egentligen. (Fatima)

Pedagogerna ger uttryck för att tydliga miljöer krävs för barn med särskilda behov och kan även ses som nödvändigt för barn som ännu inte nått en viss typ av utvecklingsnivå. Detta kan förstås som att barn som ännu inte kan transformera föremål till något annat än vad det är behöver verklighetstroga material till leken. Pedagogerna menar att i dessa fall är det positivt om barnen ser vad som förväntas ske i miljöerna. Vi tolkar det som att pedagogerna menar att tydliga miljöer och material inte behöver bli ett hinder för de barn som inte har ett uttalat behov för det om de tillåts att vara kreativa i miljöerna. Om barnen tillåts att använda material på andra sätt än vad som är tänkt behöver inte tydliga miljöer och material bli ett hinder för deras kreativitet. Det kan förstås som att pedagogerna väljer att utforma miljöer med en viss ordning för att tillmötesgå alla barns behov.

5.2.2 Styra bort oönskade lekar

Förändringar i miljön kan ske för att styra bort spring och oönskade lekar. Pedagogerna beskriver att de gör detta genom att bygga rum i rummet vilket innebär att de skärmar av vissa områden i ett större rum med möbler. De tycks se det som sitt ansvar att förändra miljön utifrån det de upplever som barnens behov. Detta motiveras med att färre skador uppstår och att tydlighet skapar trygghet för barnen och minskar på tillrättavisanden. En del pedagoger beskriver hur spring ibland styrs till särskilda rum som är anpassade för rörelse på förskolorna. Till exempel kan det vara att de lagt in en matta i rummet som minskar risken för halka. Andra pedagoger menar att de inte har tillgång till dessa rum och önskar att en yta för rörelse fanns på förskolan men uttrycker att det saknas utrymme.

Det är ju vi som ger barnen förutsättningar till vad de kan göra. När vi till exempel... vi försöker ju göra medvetet att möblera till exempel eh vi kan möblera om... att vi kan göra olika rum i rummet för att minska på springet till exempel. (Kim)

Det kändes som att det fanns en brist på saker i miljön att göra och då uppstod det liksom lite rörighet för barnen också, nu fanns det inte så mycket. "Jag har redan suttit och ritat på det här papperet i två veckor och jag har redan provat på den här köksgrejen här inne, vad ska jag göra för någonting, jag har så mycket energi så jag springer, springer, springer." Det fanns ingenting som riktigt inspirerade barnen till att sätta sig ner och finna ro och pyssla med nånting, bygga konstruera vad som helst. Så att även om det var mer, ja de var väl kanske lek men det var väl kanske i brist på annat kändes det som, mer så eftersom det har minskat nu så känns det ju ändå som att någonting har blivit bättre. (Lena)

Detta kan tolkas som att barnens spring ses som en lek som sker för att miljön inte tilltalar dem. Därmed görs förändringar i miljön för att styra barnen till andra lekar. Denna förändring bidrar till att barnens möjligheter att springa minimeras. Ett annat sätt som uttrycks varför denna aktivitet styrs bort är att det medför risk för skador hos barnen.

Vi har haft några incidenter med några barn som har skadat sig, när de har sprungit inne och ibland när vi har gjort om ytor så har det kunnat blivit väldigt... (..) Vi har ju som en matvagn som vi ska kunna komma genom med på avdelningen, om man tänker praktiskt. Då har det blivit att det har blivit stora golvytor som har blivit tomma och så har de blivit lockade till spring och då vill man inte sitta och säga åt barnen hela tiden att de inte får springa utan att det ska kunna bli en bra lek utan en massa tillrättavisanden. Så då har vi tänkt om att då får man ta vagnen ett annat håll så man kan möblera mer i rummet, så att det kan bli annan lek. (Cecilia)

Detta kan tolkas som att det finns en syn på hur otydliga miljöer, där barnen inte kan förstå vad som förväntas av dem, kan leda till oönskade aktiviteter. Pedagogerna berättar hur de gör förändringar i miljön för att styra bort spring. Att göra dessa förändringar i miljön menar de leder till färre tillrättavisanden, mindre spring, förebygger skador och bidrar till en bättre lek. Det går att förstå som att förändringar i miljön kan ge färre konflikter vilket gynnar barnens lek. Vi tolkar det som att pedagogerna menar att genom att förändra miljön kan de skapa en bättre arbetsmiljö för både barn och vuxna.

5.2.3 Skapa en estetiskt tilltalande miljö

Att det ska vara estetiskt tilltalande utgör också en grund för pedagogernas val när de skapar lekmiljöer. Estetiskt tilltalande beskrivs som färgglatt, strukturerat, mysigt samt varierat material. Motivet till att skapa dessa miljöer är att inspirera och locka barnen till lek och lärande. Pedagoger ser det som sin arbetsuppgift att hålla rent och städat i miljöerna för att gynna barnens lek.

En tråkig miljö som den där man inte har valmöjligheter, med mycket trasiga saker, det är ingen som vill leka i en sådan miljö. (Maritta)

Jag tänker att en miljö ska vara lite såhär mysig och tilltalande, man ska ju själv känna att här vill jag leka här vill jag vara. Är det ett rum där jag inte vill vara ja men då vill väl barnen inte heller vara där och leka liksom. Jag tror att det är viktigt att just det här att det ska se...inte bara att det finns material som är liksom lockande och så utan det ska se estetiskt fint eller lockande ut. (...) Under en period då vi jobbar extra med språk och kommunikation så då tänker vi lite extra på att ha vi fått in det i vår miljö och har vi inte fått det då fixar vi då så att det finns. Som nu senast

så då ville vi ju få upp böcker lite mer på ett lite mer tilltalande och lockande sätt så då satte vi upp det på en list som var upplyst så att det liksom... så att man vill gå dit och ta en bok och så och i anslutning till det en myshörna. Så det ska vara lite lockande att ta en bok och sätta sig och läsa. (Anita)

Det blir synligt i citaten att pedagogerna ser det som betydelsefullt att skapa ordning och att miljöerna ska vara estetiskt tilltalande. Detta för att inspirera och locka barnen till lek och lärande. Vi tolkar det som att det finns en syn på lek som sker för ett lärande och det uttrycks att miljöerna byggs upp för att ett lärande ska ske. Detta skulle kunna leda till tydligt avgränsade miljöer som är ämnesinriktade och val av material som stimulerar barns lärande. Utifrån citaten går det även att tolka som att pedagogerna utgår ifrån vad de anser vara estetiskt tilltalande och det framträder en förväntan att barnen känner likadant.

5.3 Möjliggöra delaktighet

Ett sista motiv som framträder i analysen är hur pedagogerna vill göra barnen delaktiga i utformningen av miljön. Inom detta tema framträdde två skäl till dessa motiv, vilka var: *Att utgå från barnens behov och intressen* samt *Att närma sig ett barns perspektiv*. Delaktigheten kan te sig på olika sätt. Det kan till exempel ske genom att pedagogerna utgår från forskning om barns behov, observerar barnens intressen, intar ett barnperspektiv eller genom att intervjua barnen om hur de vill ha det.

5.3.1 Att utgå från barnens behov och intressen

Genom att observera barnens intressen beskriver pedagogerna hur de kan utforma miljön och hur barnen på så sätt blir delaktiga. Det framkommer hur miljön kan förändras utefter vad pedagogerna ser är barnens behov och intressen. Om en miljö inte fungerar för barnen gör pedagogerna förändringar utefter vad de tror kan fånga barnens intresse.

Hallen vet de också att det är ett ställe där många vuxna går igenom för att de ska till personalrummet, de ska till toaletten det är alltid någon vuxen som någonstans kommer förbi där. (...) Vi var tvungen att skapa en miljö där utifrån att det finns forskning som säger att de här rummen som folk går igenom, som vi kan tycka som vuxen att det här blir ju stört, det är ett attraktivt rum för de vet att det kommer någon som man kan prata med eller som kan stoppa en konflikt som händer. Det tänker man inte alltid på de här rummen som är gå igenom. (Maritta)

Vi observerar dom och kollar vad de är intresserade av. Så på det viset är de ju med fast de inte vet om det. Men sen är de ju oftast inte med och flyttar möbler och forma på de viset utan de är ju att vi ser vad de behöver och så hoppas vi att vi gör rätt men det märker man ju annars får man göra om igen. (Natalie)

I det översta citatet ges uttryck för att pedagogen stödjer sig på forskning för att motivera valen i skapandet av miljöer. I det andra citatet beskriver pedagogen hur barnen indirekt är med vid utformningen genom att de observerar vad barnen behöver, men att barnen inte själva är fysiskt delaktiga. Det framkommer även i intervjuerna hur det utförs förändringar i miljöerna om de inte fångar barnens intresse till lek. Detta kan förstås som att det finns en syn på lekmiljöer som något som inte är statiskt, utan som ständigt behöver uppdateras och förändras utefter barnens behov. Det kan till exempel vara att uppdatera sig med senaste forskningen eller att observera barngruppens behov och förändra utifrån det.

5.3.2 Att närma sig ett barns perspektiv

Det framkommer flera faktorer som kan ses som betydande för hur pedagogerna involverar barnen i utformandet av lekmiljöer. Det ges uttryck för att barnens ålder har betydelse för hur barnen blir delaktiga. Att inta ett barnperspektiv är något som även framkommer och detta sker genom att gå ner på barnens nivå för att se från deras synvinkel.

Jag tänker att det är lite svårare på vår... i den åldern jag jobbar med. Att det kanske är svårt att liksom konkret liksom tips eller att de har någon speciella idéer som de vill ha så men vi följer hela tiden deras intresse. (Anita)

Man tar ett steg bakåt, hur ser det här ut? Ser det här inbjudande ut? Gå ner på golvet i deras nivå också, att se ja men hur tror vi att barn ser på det här. Vi tänker på att allt alltid ska finnas tillgängligt också till exempel, att vi inte har sakerna där uppe där de inte når. (Kim)

Detta kan förstås som att det är svårare att få vetskap om vad barnen önskar när de inte har det verbala språket ännu. Istället för att fråga barnen om deras önskemål observerar pedagogerna barnens intressen. Det framträder en vilja att få förståelse för hur barnen ser på sin värld, vilket kan tolkas som att pedagogerna vill närma sig ett barns perspektiv. Dock finns en insikt i att det är komplext och att en vuxen endast kan tolka vad de tror att barnen ser.

5.4 Sammanfattning av resultat

I resultatet blir det synligt att det finns en koppling mellan hur pedagogerna uttrycker sin syn på lek och hur de talar om att de väljer att utforma sina miljöer. Det framkommer av intervjuerna att det finns en varierad syn på huruvida miljöerna bör vara mer fria för fantasi eller vara tydliga i vad som förväntas av barnen. Pedagogerna lyfter vikten av att erbjuda material som ger möjlighet till kreativitet och fantasi. Till exempel ses byggmaterial som något barnen bör ha tillgång till eftersom det ses som ett material som kan ha flera användningsområden. Pedagogerna ger uttryck för hur miljöerna utformas med ett syfte att skapa frihet för barnens lek. Detta görs genom att skapa utrymmen där barnen får leka i mindre grupper samt vara ifred från pedagoger. Det framträder hur miljöer byggs upp för att inspirera och locka barnen till fantasi och kreativitet.

Det finns även en vilja att skapa ordning i verksamheten för att tillmötesgå alla barns behov, vilket pedagogerna gör genom att skapa tydlighet för barnen så att de ser vilken typ av aktivitet som kan utföras. För att skapa ordning förändras miljön så att oönskade aktiviteter styrs bort och andra uppmuntras. Det ses som betydelsefullt att skapa miljöer som är estetiskt tilltalande med fina färger, struktur och varierat material för att locka barnen till ett lärande. Sammantaget finns en vilja att utgå ifrån barnens intressen för att locka dem till lek och lärande. Det framträder en variation på vilket sätt barnen blir delaktiga i utformningen men barnens intresse och behov är i pedagogernas fokus.

6 Diskussion

I följande avsnitt diskuterar vi resultatet av vår studie i förhållande till tidigare forskning och litteratur. Syftet med studien var att studera, beskriva samt problematisera de motiv som ligger till grund för pedagogers val av material och utformning av lekmiljöer. I vår analys framkom följande tre motiv: *Skapa frihet*, *Skapa ordning* samt *Möjliggöra delaktighet*. Även i denna diskussion kommer vi att utgå ifrån dessa teman. Avsnittet avslutas med våra slutsatser och förslag på vidare forskning inom området.

6.1 Skapa frihet

Det framträder i resultatet att det finns en önskan att skapa tillgängliga miljöer åt barnen och detta motiveras med att ge barnen en känsla av självständighet och frihet i leken. Detta i liknelse med Nordin-Hultman (2004) och Martinsen (2015) som menar att material bör vara tillgängliga och i barnens höjd för att främja leken samt för att inte barnen ska känna sig maktlösa. Martinsens studie visar på hur barns lek blir begränsad av att de inte har full tillgänglighet till material och rum. Studien visar att barnens möjligheter till att vara spontana hämmas av att de behöver fråga om material (Martinsen, 2015). Vårt resultat visar dock hur det finns en vilja hos pedagogerna att utforma tillgängliga miljöer för barnen. Vi ser att pedagogerna vill skapa miljöer där material finns i barnens nivå för att de ska få möjlighet till att vara spontana och kreativa. Dock finns undantag på avdelningar med barn i yngre åldrar då det blir en fråga om säkerhet. Vi tolkar det som att pedagogerna vill att allt material ska finnas tillgängligt för samtliga barn, men i de fall där det inte är möjligt för barnen själva att nå finns materialet ändå synligt så att barnen kan be om det. I vårt resultatet framkommer att det kan vara utmanande för pedagogerna att utforma miljöer som är fullt tillgängliga utan att riskera barnens säkerhet.

I vår analys framkommer hur ett annat skäl till att skapa frihet kan vara att möjliggöra utrymmen där barnen får leka ifred. Eriksson Bergströms (2013) studie visar hur barnen söker sig till platser där de inte känner sig övervakade av pedagoger för att känna frihet i leken. Författaren lyfter även skillnader i leken beroende på pedagogers från- eller närvaro och om barnen tillåts att leka ostört får de ökade möjligheter till handlingsfrihet i leken, vilket kan gynna deras kreativitet. Dock visar Eriksson Bergströms (2013) studie i liknelse med Tullgrens (2003) studie att även om den fysiska miljön kan innebära hinder för barnens lek, hittar de vägar att utföra leken ändå. Barnen skapar frirum för de lekar som inte är uppskattade av pedagoger, vilket gör att de undviker övervakningen (Eriksson Bergströms, 2013; Tullgren, 2003). Det framkommer i vår studie att pedagogerna uppmärksammat att barnen söker sig till dessa frirum och därmed skapas utrymmen för att de ska kunna leka ostört. Enligt Tullgren (2003) kan pedagoger utforma miljöer på ett sätt som möjliggör övervakning av leken, vilket till exempel kan vara dörrar med fönster och öppna ytor. Vårt resultat går emot detta eftersom det framträder hur pedagogerna vill ge barnen möjlighet att leka ifred. Barnen observeras och därefter skapas utrymmen utifrån vad som anses vara deras behov. Resultatet visar även hur pedagogerna ser ett behov hos barnen att leka ifred och hur de skapar utrymmen där barnen kan vistas ostört i mindre grupper. I liknelse med vårt resultat menar även Knutsdotter Olofsson (2009) att det är betydelsefullt att skapa ostörd tid till leken för att barnen ska få möjlighet till djup lek. Som vi tidigare nämnt i vårt resultat går det att se på detta som att pedagogerna har som motiv att skapa frihet för barnen men det kan tillika ses som ett sätt att skapa ordning, genom att dela in barnen i mindre grupper. Vår analys visar att pedagogerna skapar mindre grupper för att minska ljudnivån för både barn och pedagoger. Detta i enlighet med Löfdahl

(2009) och Doctoroff (2001) som påtalar att pedagoger har ett ansvar att anpassa miljöerna för att undvika att ljudnivån blir för hög. Även i Martinsens studier (2015) blir det synligt hur barnen delas upp i mindre grupper på grund av att lokalerna kräver det. En slutsats blir att det finns olika motiv till att skapa utrymmen där barnen kan leka ostört, men att det i slutändan handlar om att möta barnens behov.

6.2 Skapa ordning

Det framkommer av vår analys att det finns en varierad syn på huruvida miljöerna bör vara fria för fantasi eller vara tydliga i vad som förväntas av barnen. Tydliga miljöer skapas av pedagogerna för att en del av barnen har ett behov av att kunna se vad de kan göra i miljön. Det framträder en uppfattning om hur en del barn som ännu inte har en förmåga att kunna transformera material till något annat än vad det är har ett behov av verklighetstroget material. I liknelse med vårt resultat visar även forskning hur en del barns lek stöds av tydlighet i miljöerna och att materialet bör anpassas efter barnets utvecklingsnivå och förmågor för att skapa utmaningar med olika svårighetsgrader (Doctoroff, 2001; Isbell, 2012). Mot bakgrund av detta går det att förstå att det blir en utmaning för pedagogerna i vår studie när de gör sina val i utformandet av lekmiljöer, i och med att barngrupperna inte är homogena i ålder. Blandade åldrar i barngruppen kan medföra att barnen har olika behov och behöver utmanas på olika sätt, vilket är något som pedagogerna även ger uttryck för i resultatet.

Det finns även forskning som visar att tydliga miljöer kan komma att hämma barnens fantasi och kreativitet (Eriksson Bergström, 2013; Martinsen, 2015). Eriksson Bergström (2013) såg i sin observationsstudie att barnen föredrog miljöer där det inte fanns ett förutbestämt syfte om vilken lek som skulle förekomma. Vår analys visar även hur pedagogerna har som motiv att skapa miljöer som möjliggör kreativ lek. Ett sätt att göra det på är att erbjuda material som är flexibelt och öppet för fantasi. På så sätt kan miljöerna vara tydliga men ändå vara fria för kreativitet. Enligt Löfdahl (2009) är det bara fantasin som sätter gränser för kreativ lek. Barn har en förmåga att transformera material och miljöer till annat än vad de är och författaren anser därför att tydliga miljöer inte behöver innebära hinder för kreativitet. Även i vår analys framkommer att pedagogerna ser att en tydlig lekmiljö inte behöver innebära hinder för barnen om de tillåts att vara kreativa i den. En helt annan uppfattning har Martinsen (2015) som menar att de tydliga miljöerna riskerar att begränsa barnens möjligheter till kreativ lek. Även Tullgren (2003) ställer sig kritisk till detta och påtalar att miljöer som utformas med tydligt syfte kan medföra att pedagogerna förväntar sig att barnen ska leka på ett visst sätt. Författaren menar att om barnen går emot pedagogernas förväntningar väntas tillrättavisningar och tillsägningar. Detta till skillnad från vår analys där pedagogerna ansåg att tydliga miljöer minskade på tillrättavisningar eftersom de styr bort oönskade aktiviteter. Sammantaget kan vi se en problematik för pedagogerna i vår studie när det kommer till val i utformning av miljöer. Det framkommer i vår analys att pedagogerna vill stödja barnens kreativitet och fantasi samtidigt som en del barn har ett behov av tydliga miljöer. Även bland forskare finns motsättningar om huruvida miljöerna bör vara tydliga eller inte, vilket vi tänker kan ge upphov till de olika motiv vi ser att pedagogerna i vår studie har.

Ett annat skäl till att skapa ordning som framträder i vår analys är att styra bort oönskade lekar. Vårt resultat visar att en del lekar är mindre attraktiva hos pedagogerna, som till exempel att springa inomhus. För att minska på spring kan förändringar göras i miljöerna. Det som framkommit i vår studie går att relatera till hur tidigare forskning beskriver hur pedagoger styr barnen till att leka det som de anser

vara de "rätta lekarna" (Tullgren, 2003; Øksne, 2011). Det innefattar ofta lugna lekar som leder till någon typ av lärande. Enligt Tullgren (2003) och Øksne (2011) ses inte springlekar som meningsfull lek. I vår analys framkommer dock att det finns en önskan om utrymme för springlekar och hur det i en del verksamheter finns miljöer som är anpassade för aktiv lek. Det kan till exempel handla om att rummet är anpassat för att minska risk för skador. Vår fundering blir då om pedagogerna ändå ser ett värde i aktiva lekar, och att anledningen till att lekarna styrs bort inte behöver vara att de inte ses som meningsfulla utan kan ha andra orsaker. Det skulle även kunna handla om en fråga om vad som prioriteras i verksamheten och hur pedagogerna ser på leken. Å ena sidan kan leken ses som något som sker för ett lärande, å andra sidan kan leken ses som att den har ett egenvärde i sig. Johansson och Pramling Samuelsson (2009) beskriver hur lek och lärande går hand i hand och inte bör skiljas från varandra. Øksne (2011) däremot lyfter lekens egenvärde och menar därför att barnen bör få större utrymme för fri lek och de lekar dem vill leka.

6.3 Möjliggöra delaktighet

Vårt resultat visar att leken har en betydande plats i verksamheten, därav ser vi att det blir meningsfullt för pedagogerna att utforma lekmiljöer som utgår ifrån barnens intressen. Att möjliggöra delaktighet är ett motiv som framkommer i vårt resultat. Vår analys visar att pedagogerna dels kan gå ner på barnens nivå vid planeringen av lekmiljöer, vilket kan ses som att de intar ett barnperspektiv. Det framkommer även hur pedagogerna utför barnintervjuer som handlar om hur barnen vill att lekmiljöerna ska utformas. Det framträder i vår analys en vilja att utgå från ett barns perspektiv. Arnér och Tellgren (2006) belyser vikten av att inta ett barns perspektiv i reflektion över verksamheten. Genom att ta ett barns perspektiv blir det möjligt att kunna se vilka begränsningar och förutsättningar miljön kan ge för barns lek. Författarna menar att det finns en dominansordning där de vuxna har förtur i beslut som rör barn. Därmed blir det betydelsefullt att få förståelse för barnens intressen, behov och göra barnen till medkonstruktörer av verksamheten redan i tidig ålder (Arnér & Tellgren, 2006). För att kunna utgå från ett barns perspektiv behövs kännedom om barnens egna tankar och uppfattningar (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide, 2011) Dock visar vårt resultat på att det inte är helt enkelt med barn som inte har det verbala språket. Det kan då istället handla om att pedagogerna intar ett barnperspektiv vilket Sommer m.fl. (2011) beskriver som de vuxnas tolkning av barnens intressen och behov. Att utgå från barnens intressen och behov är något som framkommer som angeläget i vårt resultat. Resultatet visar att det finns olika sätt för pedagogerna att få kännedom om detta. En av pedagogerna berättar hur de utgår från forskning när de utformar miljöer för att tillgodose barnens behov. Martinsen (2015) betonar vikten av att pedagoger är välutbildade i hur miljön bör utformas för att främja barnens utveckling och lärande. Något som vi fann särskilt intressant var att en pedagog talar om att de utgår från forskning när de utformar sina miljöer. En fundering väcks hos oss varför inte fler talar om detta. Kan det handla om att de grundar sin val på annat än forskning eller kan det handla om att de gör det men inte nämner det under intervjuerna.

6.4 Slutsatser

Vi ville studera, beskriva samt problematisera de motiv som ligger till grund för pedagogernas val av material och utformningen av lekmiljöer. Detta för att vi såg att det finns en variation i hur miljöerna på förskolor är utformade. Vår förhoppning är att denna studie kan bidra till en ökad förståelse för hur betydelsefull pedagogernas val av utformningen lekmiljöer är. Sammantaget ser vi att det är komplext med pedagogiska överväganden i utformning av miljöer eftersom det kan bero på vad pedagogerna

har för syn på lek, barngruppens storlek, särskilda behov hos barnen med mera. Det framkommer att det finns varierande syn inom forskningen på hur lekmiljöer bör utformas för att främja barnens utveckling och lek. Vi ställer oss frågande till om detta kan bli problematiskt för pedagogerna när det kommer till utformning av lekmiljöer. Vi frågar oss även om de utgår från forskning när de gör sina pedagogiska överväganden, i och med att majoriteten av pedagogerna inte uttryckligen talar om det under intervjuerna. Det blir synligt i analysen att pedagogerna vill skapa miljöer som lockar till kreativitet samt är tillgängliga och tillåtande för barnen. De vill att material i största möjliga mån ska finnas på barnens nivå för att gynna barnens lek, samt att materialet ska vara fritt för fantasi. Det framkommer även en vilja att skapa ordning i miljöerna genom att utforma miljöer som är tydliga för barnen. Detta motiveras med att det kan gynna leken för vissa barn med särskilda behov och att tydliga miljöer då blir ett sätt att anpassa efter alla barns behov. Dock finns motsättningar inom forskning som menar att alltför tydliga miljöer kan hämma barnens kreativitet (Martinsen, 2015; Tullgren, 2003). Att skapa ordning kan även yttra sig genom att pedagogerna gör förändringar i miljöerna för att styra bort vissa lekar. Enligt Tullgren (2003) ses dessa lekar inte som meningsfulla. Här väcks en tanke hos oss om lekarna ändå ses som värdefulla men att det handlar om prioritering av utrymme. Avslutningsvis ser vi en vilja att utgå från ett barnperspektiv för att skapa bästa möjliga förutsättningar för barnens lek. Vi ser dock att det finns olika motiv till att göra detta och att pedagogerna har en varierad syn på huruvida miljöerna bör vara mer fria för fantasi eller vara tydliga i vad som förväntas av barnen. I uppsatsens inledning lyfter vi Tullgrens (2003) problematisering av samhällets syn på barn som fria och aktiva i leken och hur de har möjlighet att vara kreativa och agera självständigt utan vuxnas påverkan. Författaren ifrågasätter dock om denna syn stämmer överens med hur barnen tillåts att vara fria och aktiva och kreativa i förskolans verksamhet. Utifrån vårt resultat går det att förstå att pedagogernas syn på barn överensstämmer med den syn Tullgren (2003) beskriver finns i samhället om barns lek. Det framkommer hur pedagogerna har en syn på barn som kreativa och självständiga och hur pedagogerna utifrån denna syn vill skapa förutsättningar för barnen att vara fria i lekmiljöerna. Dock framkommer även en annan syn på barn som beroende av tydlighet och en lekmiljö som är talande för vilken lek som kan ske. Detta kan förstås som att det finns en kluvenhet bland pedagogerna när det kommer till pedagogiska överväganden i utformandet av lekmiljöer. Utifrån denna slutsats väcks ett intresse att fördjupa våra kunskaper inom ämnet och komma närmare ett barns perspektiv.

6.5 Framtida forskning

Arbetet med vår analys har gett upphov till nya idéer om vidare forskning. En intressant riktning vore att undersöka barnens tankar och uppfattningar om lekmiljöer, detta för att komma närmare ett barns perspektiv. För att göra det skulle observationer och barnintervjuer passa som metod för vidare forskning. Men vi tar även med oss detta till vår framtida yrkesroll som en möjlighet att kunna få en djupare insikt i barns lek och miljöns betydelse för den.

Referenser

- Acer, D., Gözen, G., Firat, Z. S., Kefeli, H., & Aslan, B. (2016). Effects of a redesigned classroom on play behaviour among preschool children, *Early Child Development and Care*, 186:12, 1907-1925. [DOI: 10.1080/03004430.2015.1083558](https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1083558)
- Arnér, E. & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Børve, H. E., & Børve, E. (2017). Rooms with Gender: Physical Environment and Play Culture in Kindergarten. *Early Child Development And Care*, 187(5), 1069-1081.
DOI:[10.1080/03004430.2016.1223072](https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1223072)
- Doctoroff, S. (2001) Adapting the Physical Environment to Meet the Needs of All Young Children for Play. *Early Childhood Education Journal* 29: 105. doi.org/10.1023/A:1012524929004
- Eriksson Bergström, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger: [Elektronisk resurs] om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2013. Umeå.
- Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G., Ahrne, G. & Svensson, P. (s.34-54). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Hagen, T. (2015). Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet. *Tidsskrift for Nordisk Barnehageforskning*, 10.
doi.org/10.7577/nbf.143
- Isbell, R. (2012). Inredning av en väl fungerande lek- och lärmiljö i förskolan. I Kragh-Müller, G., Ørsted Andersen, F. & Veje Hvitved, L. (red.) *Goda lärmiljöer för barn*. (s.81-100) Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (2009). Kreativa lek- och lärandemiljöer i pedagogisk verksamhet. I Jensen, M. & Harvard, Å. (red.) *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. (s. 145-162) Lund: Studentlitteratur.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2009). Vad lär barn när de leker? I Jensen, M. & Harvard, Å. (red.). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. (s. 75-92) Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Löfdahl, A. (2009). Maktspel i lekdiskurser. I Jensen, M. & Harvard, Å. (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. (s. 93-106) Lund: Studentlitteratur.

- Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.) (s. 144-155). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Martinsen, M. (2015). Structural conditions for children's play in kindergarten. *Nordic Early Childhood Education Research*, 10 (1), 1-18, [DOI: 10.7577/nbf.1426](https://doi.org/10.7577/nbf.1426)
- Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (1. uppl.) Diss. Stockholm : Univ., 2004. Stockholm.
- Skolverket (2016). *Förskolan: [reviderad 2016]*. ([Ny utg.]). Stockholm: Skolverket.
- Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Storli, R., & Sandseter, E. H. (2015). Preschool Teachers' Perceptions of Children's Rough-and-Tumble Play (R&T) in Indoor and Outdoor Environments. *Early Child Development And Care*, 185(11-12), 1995-2009. doi.org/10.1080/03004430.2015.1028394
- Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Tullgren, C. (2003). *Den välreglerade friheten [Elektronisk resurs]: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Univ., 2003. Malmö.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.
- Weldemariam, K. T. (2014). Cautionary Tales on Interrupting Children's Play: A Study From Sweden, *Childhood Education*, 90:4, 265-271, [DOI:10.1080/00094056.2014.935692](https://doi.org/10.1080/00094056.2014.935692)
- Öhman, M. (2011). *Det viktigaste är att få leka!*. Stockholm: Liber.
- Øksnes, M. (2011). *Lekens flertydighet: om barns lek i en institutionaliserad barndom*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Bilaga 1: Missiv

Hej!

Vi är två blivande förskollärare som studerar på Mittuniversitetet i Sundsvall. Nu är vi inne på vår sista termin och arbetar med att skriva vårt examensarbete. Vi är intresserad av att undersöka lekmiljöer ur ett pedagogperspektiv.

För att kunna göra det behöver vi prata med pedagoger och därför vill vi fråga er om ni vill vara med? Intervjuerna beräknas ta cirka en timme. Intervjun kommer att spelas in med ljudupptagare eftersom vi vill fånga en tillförlitlig bild av era tankar och upplevelser då detta är angeläget för oss. Svaren kommer att transkriberas för att analyseras i vår studie, när uppsatsen är slutförd kommer materialet att förstöras. Era namn och uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt, vilket innebär att endast vi kommer att ta del av dessa. Det är frivilligt att delta och informanten kan under den pågående intervjun, när som helst avbryta deltagandet.

Inom en snar framtid kommer vi att ta kontakt med er, för att höra om vi kan boka in en tid för ett möte under vecka 43 eller 44.

Hör av er om ni har frågor eller funderingar.

Med vänlig hälsning

Erika Allgren (eral1501@student.miun.se)

070-375XXXX

Johanna Runa (joru1500@student.miun.se)

076-274XXXX

Bilaga 2: Intervjuguide

De fetmarkerade frågorna är våra övergripande frågor, följdfrågorna under användes endast i vissa fall då vi ville få informanten att utveckla samtalet.

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Hur många barn finns på din avdelning?

Kan du berätta om vad lek är för dig?

Hur mycket tid får barnen till lek?

Vad ger leken?

Vad är syftet med leken?

Hur tänker du att lekmiljöer kan påverka barns lek?

Vilka hinder och möjligheter finns?

Hur kan en inspirerande lekmiljö se ut?

Hur arbetar ni med att bygga lekmiljöer?

Vilka är med och planerar?

Hur är barnen involverade i arbetet?

Hur tillgängliga är miljöerna och materialet?

Vilken typ av material väljer ni?

Hur ser ni på att flytta material från en miljö till en annan?

Vad är en väl fungerande miljö för dig?

Vilka ramar finns?

Om du fick fritt utforma en miljö, hur skulle den se ut?

Vad kan påverka miljöns utformning?

Påverkar era dagliga rutiner?

Är det något som är särskilt tydligt i era lekmiljöer?

Om du skulle berätta för någon om era lekmiljöer...

Kan du berätta om hur lek kan se ut i era lekmiljöer?

Ser du någon skillnad på leken om ni som pedagoger är i närheten eller inte?

Finns det några platser där barnen helst leker?

Vad finns i det utrymmet?

Hur tänkte ni när ni utformade det?

Vad leker barnen där?

Är det något du tycker att jag glömt att fråga om? Finns det något du vill berätta mer om?